

Warszawa, 3.12.2020

**Sprawozdanie
z działalności Zespołu do spraw odpowiedzialności
klimatycznej i środowiskowej
Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego**

Zespół do spraw odpowiedzialności klimatycznej i środowiskowej został powołany 23 września 2019 roku przez Radę Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego na mocy uchwały nr 01/09/2019 w sprawie kryzysu klimatyczno-ekologicznego.

Głównym celem Zespołu było przygotowanie w ciągu 12 miesięcy strategii działań zmierzających do znaczącego ograniczenia śladu węglowego Wydziału Biologii UW. Cel ten nie został osiągnięty, przede wszystkim z powodu przerwania regularnych prac zespołu w związku z pandemią covid-19. Niemniej, Zespół podjął szereg innych działań, które miały na celu wdrożenie zobowiązań wynikających z ww. uchwały Rady Wydziału, opisanych w niniejszym sprawozdaniu.

Zespół liczy osiem osób, są to przedstawiciele administracji, kadry naukowo-dydaktycznej, doktorantów oraz studentów.

Skład Zespołu:

- prof. dr hab. Maciej Garstka – Zakład Regulacji Metabolizmu
- Marcin Górnicki – student III roku na kierunku Ochrona Środowiska, I st.
- dr hab. Wiktor Kotowski, prof. ucz. – Zakład Ekologii i Ochrony Roślin
- mgr Jowita Misztal – Ogród Botaniczny
- dr Barbara Pietrzak – Zakład Hydrobiologii
- dr Magdalena Sobolewska-Bereza – Dyrektor Administracyjny Wydziału
- prof. dr hab. Katarzyna Tońska – Instytut Genetyki i Biotechnologii
- mgr Agata Wdowiak – Zakład Anatomii i Cytologii Roślin

Zespół, oprócz wyżej wymienionego, powołanego przez ówczesną Panią Dziekan prof. Agnieszkę Mostowską składu, wspierała kilkudziesięcioosobowa grupa wolontariuszy. Wśród nich znajdowali się studenci, doktoranci, pracownicy naukowcy i administracji Wydziału Biologii, kilkanaście osób z innych Wydziałów UW, a także kilka osób spoza społeczności uniwersyteckiej.

Niedługo po powołaniu Zespołu, została opracowana *Lista procedur i zaleceń wprowadzonych na Wydziale Biologii UW w związku z przyjęciem przez Radę Wydziału Biologii uchwały z dnia 23.09.2019 r. w sprawie kryzysu klimatyczno-ekologicznego* (załącznik).

Pod koniec 2019 roku i w pierwszym kwartale 2020 roku zorganizowano i przeprowadzono kilka spotkań na Wydziale Biologii, podczas których opracowano plan działań Zespołu, a także harmonogram ich wdrażania. Sporządzono listę kilkunastu zagadnień tematycznych. Następnie do każdego z zadań przydzielono koordynatora i powołano kilkusobową grupę, w której je realizowano. Opisujemy je poniżej w nawiązaniu do zobowiązań wynikających z Uchwały RW w sprawie kryzysu klimatyczno-ekologicznego i związanych z nią procedur wprowadzonych zarządzeniem Dziekana.

1. Działania informacyjne i komunikacja

Akcja informacyjna miała wypełniać zobowiązanie zawarte w Zarządzeniu Dziekana z dn. 23 września 2019 („W trybie pilnym podejmuje się skierowaną do pracowników i studentów Wydziału akcję informacyjną dotyczącą kryzysu klimatyczno-ekologicznego i działań zaradczych.”)

Działania wykonane:

- Umieszczenie zakładki „odpowiedzialność klimatyczna” na stronie Wydziału oraz stworzenie adresu mailowego klimatyczny@biol.uw.edu.pl;
- prezentacja w holu Wydziału - zamieszczono prezentację na wydziałowym rzutniku w holu WB sygnalizującą powstanie Zespołu i zapraszającą do współpracy;
- udział w Nocy Biologów - członkowie Zespołu zadbali też o liczną reprezentację zagadnień zmiany klimatu w czasie Nocy Biologów (wykłady, debata), Zespół przygotował też własne stoisko w ramach NB,
- kontakty z osobami i zespołami działającymi w tematyce kryzysu klimatycznego na innych uczelniach – goście zapraszani byli na spotkania Zespołu (wymiana doświadczeń i pomysłów działania).

Plany niezrealizowane, do wdrożenia w przyszłości:

- w opinii Zespołu wskazane jest wykonanie tablicy informacyjnej w holu Wydziału poświęconej zagadnieniom kryzysu klimatyczno-ekologicznego oraz związanym z tymi zagadnieniami działaniami na Wydziale i Uniwersytecie;

2. Działania ukierunkowane na zmniejszenie śladu węglowego Wydziału Biologii

Działania te wychodzą naprzeciw zapisowi uchwały RW („Zalecamy władzom Wydziału opracowanie i wdrożenie planu efektywnego zmniejszenia energochłonności budynków pozostających w dyspozycji Wydziału Biologii i Ogrodu Botanicznego oraz aktywne uzyskiwanie funduszy na inwestycje energooszczędne ze źródeł zewnętrznych oraz przychodów własnych i kosztów pośrednich”).

Wykonane:

- audyt energetyczny - w ramach działań Zespołu przygotowano zamówienie audytu energetycznego, który jednak nie został zakontraktowany w związku z zamknięciem Wydziału w czasie wiosennej fali pandemii covid-19;
- oszacowanie śladu węglowego Wydziału Biologii – zadanie to rozpoczęto w ramach Zespołu, następnie zostało wsparte w ramach pracy magisterskiej wykonywanej przez Bilguuna Bayarsaikhan na kierunku Zarządzanie Środowiskiem pod opieką dr hab. Wiktora Kotowskiego. Praca jest na ukończeniu, a jej wyniki zostaną przekazane do wiadomości Zespołu Dziekańskiego i społeczności Wydziału Biologii.
- wykonanie wstępnych obliczeń możliwości zastosowania odnawialnych źródeł energii na Wydziale Biologii – wyniki wskazują na możliwość instalacji paneli fotowoltaicznych, jednak ich efektywność, ze względu na niewielką dostępną powierzchnię dachową, byłaby stosunkowo niewielka;
- montaż rolet zewnętrznych w budynkach A,C, D – z inicjatywy Zespołu Dziekan zdecydował o montażu rolet, dzięki czemu zmniejszono nagrzewanie się pomieszczeń w lecie, co pozwoliło na zaoszczędzenie energii z klimatyzacji (funkcjonowała w niektórych pomieszczeniach);zamówienie częściowych analiz dotyczących zużycia mediów (co i cw) - zostaną one uzyskane po zakończeniu sezonu grzewczego 2020/2021. Jest to część analiz zleconych przez Kanclerza UW firmie zewnętrznej.

Plany niezrealizowane, do wdrożenia w przyszłości:

- zamówienie i realizacja audytu energetycznego;
- przedstawienie propozycji działań realnie ograniczających emisje gazów cieplarnianych związane z funkcjonowaniem Wydziału, do uwzględnienia w Strategii.

3. Poprawa sytuacji w zakresie gospodarki odpadami

Zobowiązanie do „wprowadzenia pełnego zarządzania wszystkimi odpadami, w tym laboratoryjnymi, w oparciu o właściwe przepisy, w celu ich segregacji, recyklingu i eliminacji ryzyka przedostawania się do środowiska substancji szkodliwych” znalazło się w uchwale RW w sprawie kryzysu klimatyczno-ekologicznego. Zespół rozpoczął prace nad realizacją tego zobowiązania, z których tylko część udało się zakończyć.

Wykonane:

- przygotowanie wyraźnego oznakowania śmietników do segregacji oraz opracowanie plakatu instruktażowego (plan nie wdrożony w życie z powodu pandemii),
- budowa kompostownika do gromadzenia i przetwarzania odpadów organicznych – kompostownik stanął przy budynku Wydziału, jednak jest w niewielkim stopniu wykorzystywany w związku z pandemią,

- uporządkowanie odbioru i recyklingu elektrośmieci pochodzących od osób prywatnych – wybrano nową firmę do odbioru elektrośmieci i ustawiono pojemniki do ich gromadzenia; elektrośmieci pochodzące z likwidowanego majątku UW są poddawane recyklingowi na podstawie przepisów ogólnych,
- ankieta dotycząca jakości i ilości produkowanych plastikowych odpadów laboratoryjnych – wyniki ankiety mogą posłużyć opracowaniu nowych metod ich odbioru i recyklingu, jednak w myśl obowiązujących przepisów odpady laboratoryjne nie są obecnie poddawane recyklingowi.

Plany niezrealizowane, do wdrożenia w przyszłości:

- dokończenie pracy nad oznakowaniem pojemników do odpadów segregowanych
- rozważenie procedur dla segregacji odpadów organicznych (przeznaczonych do kompostowania) i zarządzania kompostownikiem;
- wypracowanie szczegółowych rozwiązań na dla WB dotyczących utylizacji odpadów laboratoryjnych.

4. Ograniczenie zużycia materiałów

Ograniczenie zużycia materiałów przekłada się wprost na ilość produkowanych odpadów i na „ślad ekologiczny” generowany przez funkcjonowanie Wydziału.

Wykonane:

- wprowadzenie papieru z recyklingu do zamówienia ogólnouniwersyteckiego – od grudnia 2019 roku papier z recyklingu jest dostępny z inicjatywy Zespołu na liście materiałów biurowych dostępnych w ramach zakupów centralnych, w przetargu ogólnouniwersyteckim od roku 2020 umieszczono jedynie papier z recyklingu.
- zmniejszenie drukowanych kopii prac dyplomowych – z inicjatywy Zespołu przyjęto na Wydziale zasadę ograniczenia liczby drukowanych kopii prac dyplomowych z dotychczasowych trzech – do jednej.
- rekomendacje stosowania „ekologicznych” gadżetów konferencyjnych.

Plany niezrealizowane, do wdrożenia w przyszłości:

- upowszechnienie stosowania zasad oszczędzania papieru i stosowania papieru z recyklingu poprzez szkolenia i odpowiednie instrukcje,

5. Wprowadzenie przyjaznych środowisku standardów w stołówce i innych punktach dystrybucji posiłków i napojów

Wykonane:

- Dostępność wegańskich posiłków na stołówce – obowiązek serwowania dań wegańskich jako opcji wprowadzono wraz z przyjęciem procedur Dziekana w

październiku 2019 r. W praktyce reguła ta była przestrzegana dość skrupulatnie, choć zdarzały się dni, gdy nie było dania wegańskiego, pewną niedogodnością była też monotonia i niepełne zbilansowanie dietetyczne dań wegańskich;

- Ograniczenie zużycia jednorazowych opakowań – z inicjatywy Zespołu na stołówce wprowadzono biodegradowalne naczynia jednorazowe (najpierw jako opcję droższą od plastikowych, docelowo miały stać się jedynymi dostępnymi) oraz wprowadzono możliwość przepakowania posiłków na wynos do własnych pojemników. W czasie pandemii wróciły jednak do powszechnego użytku jednorazowe naczynia z plastiku.
- Udostępnianie nadwyżek jedzenia z konferencji studentom oraz pracownikom Wydziału – zasada wprowadzona pod koniec 2019 roku nie została rozpowszechniona z powodu ograniczenia organizacji imprez na czas pandemii.

Plany niezrealizowane, do wdrożenia w przyszłości:

- W planach Zespołu było nawiązanie stałej współpracy z organizacją food-sharingową, przekazującą niewykorzystane po konferencjach jedzenie osobom potrzebującym. Zorganizowanie takiej regularnej współpracy okazało się trudne, ale po okresie pandemii należy wrócić do jej rozważenia.
- Zmiana oferty przekąsek i napojów dostępnych w automatach w kierunku eliminacji produktów o znaczącym śladzie ekologicznym (np. słodycze zawierające olej palmowy spoza upraw zrównoważonych, napoje w plastikowych butelkach) i zastąpienia ich produktami fair-trade.

6. Dydaktyka klimatyczna

Zobowiązanie do wprowadzenia szerokiej dydaktyki w zakresie zmian klimatu i przeciwdziałania im znalazło się w zaleceniach Dziekana związanych z przyjęciem Uchwały RW w sprawie kryzysu klimatyczno-ekologicznego. Ustawa ta zawiera z kolei zobowiązanie do uczestniczenia WB w ogólnouniwersyteckich działaniach na rzecz upowszechniania wiedzy w tym zakresie.

Wykonane:

- Wprowadzenie wykładu „Klimatyczno-ekologiczne BHP” adresowanego do studentów rozpoczynających studia na Wydziale Biologii – wykład został przygotowany i dwukrotnie wygłoszony przez dr hab. Marcina Zycha, w spotkaniach brało udział kilkudziesięciu studentów; wykład został też nagrany i udostępniony w mediach społecznościowych. Ponadto, informacje o uchwale klimatycznej RW oraz procedurach Dziekana zostały przekazane studentom w ramach krótkiego wykładu w czasie inauguracji roku akademickiego 2019/2020 (przez dr hab. Wiktora Kotowskiego);
- Przygotowanie, wraz z Zespołem UW dla Klimatu i pracownikami innych wydziałów, kursu e-learningowy „Klimatyczne ABC” – przedmiot e-learningowy został przygotowany dużym nakładem pracy od jesieni 2019 do wiosny 2020, a

w semestrze letnim odbyła się jego pierwsza edycja. Przygotowano specjalny podręcznik w formacie PDF oraz nagrano krótkie wykłady wideo. Ze strony WB w przygotowaniu kursu wzięli udział: Barbara Pietrzak, Andrzej Mikulski, Joanna Pijanowska i Wiktor Kotowski. Koordynatorem kursu jest dr Magdalena Budziszewska z Wydziału Psychologii.

- Inne przedmioty - kryzys klimatyczno-ekologiczny jest głównym tematem kilku przedmiotów prowadzonych na WB, w których prowadzeniu biorą udział członkowie Zespołu (m.in. „World at Crossroads” (OGUN), „Globalne zagrożenia środowiska”, „Człowiek i biosfera”); nie jest to bezpośrednio efektem pracy Zespołu.

Plany niezrealizowane, do wdrożenia w przyszłości:

- W intencji Zespołu, jak i zgodnie z zaleceniami Dziekana, wykład „Klimatyczne ABC” powinien być obowiązkowy dla wszystkich studentów rozpoczynających naukę na WB.
- Wskazane jest powołanie na WB koła naukowego dedykowanego zagadnieniom ograniczania kryzysu klimatyczno-ekologicznego (lub wznowienie działania Koła Ochrony Środowiska).

7. Zmniejszenie obciążenia środowiska w związku z dojazdami pracowników do pracy oraz podróżami służbowymi

W tej dziedzinie, pomimo licznych pomysłów, nie udało się wiele osiągnąć w mijającym roku.

Wykonane:

- Inicjatywą Zespołu było upowszechnienie organizacji wideokonferencji w miejsce fizycznych spotkań zespołów roboczych, komisji itp. W czasie pracy Zespołu została oddana do użytku wyposażona sala do wideokonferencji. Od marca 2020 upowszechnienie spotkań online spowodowały procedury przyjęte w związku z rozwojem pandemii.

Plany niezrealizowane, do wdrożenia w przyszłości:

- Wsparcie dojazdów rowerami – potrzebne są zamykane i zadaszone wiaty na rowery (wielu pracowników i studentów obawia się pozostawiać rowery na zewnątrz w związku z przypadkami kradzieży), do rozważenia jest punkt naprawy rowerów (dostępność dętek, zestawów naprawczych, narzędzi – np. u portiera);
- Wskazane jest przyjęcie procedur ograniczających emisje gazów cieplarnianych w trakcie podróży służbowych – np. zastępowanie podróży lotniczych pociągowymi na trasach kontynentalnych (w szczególności – krajowych).

8. Działania zmierzające do poprawy warunków przyrodniczych w otoczeniu Wydziału

Wykonane:

- Przygotowanie wstępnego projektu „zielonej ściany” na elewacji WB – projekt przygotowany do wdrożenia po zakończeniu inwestycji związanej z przebudową wentylacji w Sali 9b.
- Spotkanie zarządców Kampusu Ochota w celu wypracowania jednolitej wizji wspólnej przestrzeni na terenie Kampusu – spotkanie odbyło się z inicjatywy Zespołu w lutym 2020. W konkluzjach zaznaczono chęć współpracy w celu poprawy kondycji terenów zielonych oraz zmniejszenia obciążenia środowiska na Kampusie, wskazując jednocześnie na konieczność powstania jednostki zarządzającej całym Kampusiem.

Plany niezrealizowane, do wdrożenia w przyszłości:

- Zwiększenie liczby drzew w sąsiedztwie Wydziału i wprowadzenie elementów promujących obecność dzikich gatunków roślin i zwierząt (np. łąki kwietne),
- utworzenie „ogrodu społecznościowego” i „ogrodu deszczowego” na terenie kampusu;
- przeprowadzenie warsztatów na temat kompostowania we współpracy z Ogrodem Botanicznym UW;
- ograniczenie liczby miejsc parkingowych na Kampusie – możliwe wydaje się przeniesienie części miejsc parkingowych do parkingów podziemnych, co wymagałoby współpracy administracji różnych budynków na Kampusie Ochota (Wydział Fizyki, CNBCh); następnie wprowadzenie zieleni na uwolnione miejsca (realność wprowadzenia w życie: po zakończeniu planowanych w najbliższym czasie inwestycji na Kampusie Ochota – np. budowy budynku Wydziału Psychologii).

9. Przygotowanie Strategii działań zmierzających do znaczącego ograniczenia śladu węglowego Wydziału

Wymuszona przez pandemię covid-19 praca zdalna, ograniczone możliwości kontaktu i komunikacji w znaczącym stopniu utrudniły pracę Zespołu. W związku z zaistniałą sytuacją, cel jakim było opracowanie strategii działań dla Wydziału Biologii UW nie został w pełni osiągnięty. Zespół uważa za konieczne pilne wznowienie prac nad Strategią. Zakres i tryb prac nad Strategią powinien zostać ustalony z nowym Zespołem Dziekańskim po ewentualnym uaktualnieniu statusu i składu osobowego Zespołu.